

Коментари Друштва судија Србије на Нацрт закона о заштити података о личности

Друштво судија Србије недавно је сазнало да је Министарство правде објавило на свом вебсајту Нацрт закона о заштити података о личности за који је навело да представља "усаглашен текст са коментарима Европске комисије и Јуроцаста (*Eurojust*)".

И трећа верзија овог закона код Друштва судија одржава низ забринутости у погледу тога да ли ће заиста бити омогућено: грађанима – да остваре Уставом гарантована права, између осталих и права на приватност и на правну сигурност, а судовима – да несметано функционишу у условима који би били пажљиво размотрени пре успостављања додатних надлежности.

Доношење закона образлаже се потребом за усаглашавањем са правним тековинама Европске уније, пре свега са Уредбом 2016/679 Европског парламента и Савета о заштити појединца у вези са обрадом података о личности и слободном кретању таквих података (Општа уредба), као и Директивом 2016/680 о заштити појединца у вези са обрадом података о личности од стране надлежних тела у сврхе спречавања, истраге, откривања или гоњења кривичних дела или извршења кривичних санкција и слободном кретању таквих података. Министарство закључује да наведени правни документи ЕУ указују на то да заштита података више није питање хармонизације права Европске уније и појединачне примене у национално законодавство државе-чланице ЕУ, већ област директне примене права ЕУ и да је снажан независни орган за заштиту података о личности за то неопходан предуслов.

Начелни коментар Друштва судија Србије и даље остаје да овај Нацрт треба у великом обиму изменити, а решења прилагодити правном систему Републике Србије. Друштво судија указује да су државе чланице ЕУ припремале своје правне системе за примену Опште уредбе током две године од њеног усвајања и да их, пратећи њену примену, и сада њој прилагођавају. Због тога је јасно да Општу уредбу ЕУ треба разумети у њеној целовитости, имајући у виду сврху њеног доношења и приступити доношењу закона не тако што ће бити преписана начелна решења, већ на тај начин што ће се законом успоставити таква решења која ће омогућити да заживи "дух" Опште уредбе ЕУ, а да то не представља сметњу за целовитост и несметано функционисање правног поретка Републике Србије.

Као и у својим коментарима које је 15. јануара ове године дало на претходну верзију овог закона, Друштво судија указује да је и ова верзија Закона о заштити података о личности писана на начин који и правни стручњаци тешко прате, са великим бројем изузетака од правила, са помињањем органа који појединачно нису одређени, формулацијама које отварају могућност широког тумачења (нпр „у мери у којој је то могуће“, „ако је примењиво“

и др). Све то представља пример прописа који је тешко применити у пракси на доследан начин, што ће неминовно узроковати доношење различитих одлука у сличним случајевима.

С обзиром на очекивање да ће овај текст ипак бити у знатној мери измењен, Друштво судија Србије се неће исцрпљивати коментарима на појединачне чланове, него ће посебан коментар дати само на одредбе које задиру у рад судства.

Нацртом се остаје при увођењу концепта „притужбе“ (члан 82), као института који је иначе у пракси уобичајен за обраћање одговорном лицу због одређених недостатака у раду појединачног лица у оквиру органа или правног лица, као што је то нпр. уређено Законом о уређењу судова (чл. 8. и 55), при чему се не уређује поступак у коме се по тој притужби одлучује, што може да створи произвољно и различито поступање о истом правном средству. Исто тако, Нацрт је недоречен у погледу поступка за остваривање права лица на које се подаци односе, а што је од значаја, између осталог, за надлежност суда и предмет спора, како је предвиђено члановима 84 - 86. Чланом 86. предвиђено је право на накнаду штете. Осим уколико је намера да се овим нацртом уреди нека новина у погледу накнаде штете, оваквом регулисању нема места у овом закону, будући да је ова материја већ уређена Законом о облигационим односима.

Нацртом закона предвиђа се паралелана судска заштита права лица на које се подаци односе и то и пред управним судом (члан 83) и пред вишим судом, као судом редовне надлежности (члан 84), иако је ова материја *par excellence* материја управног права. На тај начин занемарују се општеприхваћено правно начело „не двапут о истом – *ne bis in idem*“ и могуће последице упоредно вођених поступака, што би могло да доведе до правне конфузије и отежане заштите права.

Нацртом се не успоставља дужност органа надлежних за правну заштиту (Повереник, Управни суд, виши суд) да обавештавају једни друге да се пред њима воде поступци, нити да провере да ли се код других органа води какав поступак (што је и логично, јер судски поступак пред судом опште надлежности не би требало да има везе са судским поступком пред судом посебне надлежности, какав је Управни суд). Лако се може замислити ситуација да лице на које се подаци односе истовремено поднесе „притужбу“ Поверенику и тужбу вишем суду, и тако сâмо одреди поступак и орган за који процени да ће му омогућити повољнију заштиту, или да лице на које се подаци односе, али и надзирани субјект, засебно покрену поступак пред Управном судом или покрену поступке и пред Управним и пред вишим судом. На тај начин не само да се повређује правна сигурност у апстрактном смислу, већ се она угрожава и у сваком појединачном случају. Важно је истаћи да би правна несигурност могла настати и независно од изреке одлуке органа који ју је донео, јер образложење и тумачење појединачне одредбе може бити различито, па чак и опречно.

Осим тога, највећи број „руковалаца“, „обрађивача“ и „прималаца“ података о личности сконцентрисан је у великим градовима (Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац), па ће у великим градовима, а нарочито у Београду, овако успостављеном надлежношћу вишег суда доћи до додатног оптерећења тих судова. Виши суд у Београду и иначе је надлежан да одлучује за територију читаве Републике Србије у споровима који проистичу из јавног информисања и у споровима за заштиту ауторских и сродних права и интелектуалне својине, и већ је несразмерно више оптерећен од осталих 25 виших судова. Таква његова

преоптерећеност довешће у неједнак положај (временски приступ правди) „лица на која се подаци односе“ и довешће до тога да у највећем броју случајева, на подручју виших судова у великим градовима, грађанима буде повређено право на суђење у разумном року. С обзиром на превелику оптерећеност Вишег суда у Београду, дошло би и до преоптерећења Апелационог суда у Београду који одлучује о жалбама против одлука, између осталих, и Вишег суда у Београду. Како је у сваком од ових случајева дозвољена и ревизија, дошло би и до енормног повећања броја предмета и у највишем суду државе. Таква ситуација захтевала би и да се у систему повећа број судија, судијских помоћника и приправника и осталих запослених у судовима који би били оптерећени овом новоустановљеном надлежношћу.

Имајући у виду већ постојећи, развијени и функционалан поступак заштите пред Повереником, Друштво судија позива Министарство правде да:

- учини доступним јавности коментаре које су на претходне верзије закона дали Европска комисија и Јуроцаст,
- изложи јасне и убедљиве разлоге за промену концепта заштите у овим случајевима и за успостављање надлежности вишег суда са увек дозвољеном ревизијом највишем суду у држави, са анализом ефеката примене закона,
- преиспита предложена решења, како у погледу избора овакве заштите, тако и у погледу начина на који се уређује судска надлежност (надлежност судова требало би уредити законом који уређује ову материју).

Драгана Бољевић
председник Друштва судија Србије